

DOI: 10.5604/01.3001.0015.8951

Regulacje antyrajowe w obszarze cen transferowych

Anti-Tax Haven Regulations in the area of Transfer Pricing

dr hab. Marcin Jamróży, prof. SGH

Doktor nauk ekonomicznych, profesor uczelni w Instytucie Finansów SGH, kierownik Zakładu Podatków, ekspert w Departamencie Polityki Podatkowej Ministerstwa Finansów, ORCID: 0000-0003-0536-3364

dr Mariusz Tomczyk

Katedra Ekonomiki Obronności i Bezpieczeństwa Gospodarczego, ORCID: 0000-0003-3752-1208

Streszczenie

Szkodliwa konkurencja podatkowa w postaci ucieczki do rajów podatkowych nie jest wyłącznie lokalnym polskim problemem, lecz od wielu lat problemem w skali globalnej. Niska transparentność rajów podatkowych powoduje, że trudno jest precyzyjnie oszacować całkowitą skalę finansową ukrytych transferów do jurysdykcji stosujących nieuczciwą konkurencję podatkową. W dynamicznie zmieniającym się otoczeniu prawnym i gospodarczym ceny transferowe są wykorzystywane do przeliczania dochodów do rajów podatkowych. Powoduje to potrzebę ciągłego dopasowywania mechanizmu cen transferowych w celu zapewnienia uczciwej konkurencji rynkowej i sprawiedliwego rozłożenia ciężarów podatkowych. Podstawowym celem artykułu jest analiza i ocena regulacji przeciwdziałających przeliczaniu dochodów do rajów podatkowych w obszarze cen transferowych. Autorzy stawiają hipotezę, że zwalczanie przeliczania dochodów do rajów podatkowych wymaga wdrożenia niestandardowych mechanizmów prawnych w obszarze cen transferowych. Wykorzystano przede wszystkim metodę prawną-dogmatyczną oraz prawną-porównawczą, jak również zostały poczynione ustalenia o charakterze empirycznym w zakresie jurysdykcji rajowych. Autorzy skłonili, że ustawodawca powinien wprowadzać mechanizmy wzmocnionego współdziałania podatników z organami podatkowymi w zwalczaniu nadużyć podatkowych, takie jak weryfikacja rzeczywistego właściciela przy dochowaniu należytej staranności.

Słowa kluczowe: raje podatkowe, ceny transferowe, nieuczciwa konkurencja podatkowa, unikanie opodatkowania.

Abstract

Harmful tax competition in the form of escape to tax havens is not only a local Polish problem, but for many years it has been a problem on a global scale. The low transparency of tax havens makes it difficult to precisely estimate the total financial scale of hidden transfers to jurisdictions applying unfair tax competition. In the dynamically changing legal and economic environment, transfer pricing is used to shift income to tax havens. This results in the need to constantly adjust the transfer pricing mechanism in order to ensure a fair market competition and a fair distribution of tax burden. The main goal of the paper is to analyze and evaluate the regulations preventing the shifting of income to tax havens in the area of transfer pricing. The authors formulate a hypothesis that combating the income shifting to tax havens requires the implementation of non-standard legal mechanisms in the area of transfer pricing. Primarily, legal-dogmatic and legal-comparative methods were used, as well as findings of an empirical nature were made within the scope of tax havens jurisdictions. The authors concluded that the legislator should introduce mechanisms for enhanced cooperation between taxpayers and tax authorities in combating tax fraud, such as verification of the beneficial owner with due diligence.

Keywords: tax havens, transfer pricing, unfair tax competition, tax avoidance.

1. WPROWADZENIE

Szkodliwa konkurencja podatkowa (ang. *unfair/harmful tax competition*) w postaci ucieczki kapitału do rajów podatkowych nie jest wyłącznie lokalnym polskim problemem, lecz

utrzymującym się od wielu lat zjawiskiem w skali międzynarodowej¹. Dhammika Dharmapala i James R. Hines uważają, że około 15% państw na świecie funkcjonuje jako raje podatkowe². Globalizacja nie tylko wymusza reformy podatkowe

czy zmiany dostosowawcze, ale również sprzyja unikaniu opodatkowania, przede wszystkim przez przedsiębiorstwa ponadnarodowe. Obserwowane od lat w Polsce tzw. uszczelnianie systemu podatkowego polega na wprowadzaniu zmian dostosowawczych, często w reakcji na dużą skalę nadużyć czy oszustw podatkowych. Rozwiązania ta jednak charakteryzuje wycinkowość³.

Polityka podatkowa jednego państwa, ukierunkowana na zwiększenie atrakcyjności rozwiązań podatkowych, ma odbicie w działaniach innych państw. Aby pozostać konkurencyjnymi w pozyskiwaniu międzynarodowego oraz zatrzymaniu rodzimego kapitału inwestycyjnego, państwa są zmuszone do obniżania obciążeń podatkowych lub podejmowania działań „uszczelniających”. W dyskusji o skutkach unikania opodatkowania, w szczególności przez korporacje międzynarodowe, przywołuje się w szczególności zmniejszanie wpływów do budżetu państw, w których prowadzą one działalność gospodarczą i generują przychody (zyski)⁴.

Pojęcie „raju podatkowego”, utożsamiane w szerokim znaczeniu z centrum finansowym *offshore* (ang. *offshore financial centre* – OFC), nie jest definiowane w sposób jednoznaczny⁵. Wykształciły się różne podejścia do kryteriów uznawania państw lub terytoriów za raj podatkowy, w szczególności: zerowe lub niskie opodatkowanie, tworzenie dogodnego otoczenia regulacyjnego, dysparytet między skalą rodzimego sektora finansowego a potrzebami finansowymi rodzimej gospodarki, skłonność do dokonywania operacji finansowych przy wykorzystaniu innych walut niż krajowa (tzw. wielowalutowość) czy oddzielenie (geograficzne, regulacyjne) tych centrów od regulatorów⁶. Nietrudno zgodzić się z Pawłem Folfasem⁷ i Ahmedem Zoromém⁸, że korzyści osiągnięte w OFC mają charakter nie tylko podatkowy. Pojęcie „raju podatkowego” w węższym znaczeniu odnosi się do państw stosujących nieuczciwą konkurencję podatkową.

Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD) na bieżąco monitoruje postępy w zakresie wdrażania swoich zaleceń oraz publikuje „czarną” listę państw, które nie są skłonne współpracować na płaszczyźnie podatkowej⁹. Polski ustawodawca stworzył listę krajów i terytoriów stosujących szkodliwą konkurencję podatkową, określoną w drodze rozporządzenia wydanego przez ministra właściwego do spraw finansów publicznych, przy czym ta lista na przestrzeni lat staje się coraz krótsza¹⁰.

Występuje wiele zróżnicowanych metod unikania opodatkowania, przy czym jedną z głównych jest przerzucanie dochodów z wykorzystaniem cen transferowych¹¹. Podstawowym celem artykułu jest analiza i ocena przyjętych regulacji antyrajowych w obszarze cen transferowych, ze szczególnym uwzględnieniem zmian obowiązujących od dnia 1 stycznia 2021 r. Autorzy stawiają hipotezę, że zwalczanie przerzucania dochodów do rajów podatkowych wymaga wdrożenia odbiegających od standardu *arm's length* mechanizmów prawnych w obszarze cen transferowych.

W artykule wykorzystano przede wszystkim metodę prawnodogmatyczną oraz prawnoporównawczą, jak również zostały poczynione ustalenia o charakterze empirycznym w zakresie transakcji z jurysdykcjami rajowymi. Otrzymane

wyniki pozwoliły na weryfikację sformułowanej hipotezy oraz stosownych wniosków i zaleceń dla ustawodawcy.

2. ESTYMACJE SKALI PRZERZUCANIA ZYSKÓW

Nieuczciwa konkurencja podatkowa, z którą wiąże się przenoszenie zysków do rajów podatkowych, stanowi przedmiot szczególnego zainteresowania administracji podatkowych, zwłaszcza po kryzysie finansowym 2008 r. Uwaga jest skierowana przede wszystkim na międzynarodowe korporacje, których wyrafinowane podatkowo działania w obszarze strukturyzacji transgranicznej działalności gospodarczej odbijają się negatywnie na wpływach budżetowych nawet największych gospodarek świata¹². Przykładowo według badań Międzynarodowego Funduszu Walutowego globalna strata wynikająca z unikania opodatkowania wynosi około 600 mld dolarów rocznie¹³, a według Tax Justice Network – ponad 427 mld dolarów rocznie¹⁴. Niska transparentność jurysdykcji rajowych powoduje, że trudno jest precyzyjnie oszacować całkowitą skalę przesunięć zysków do tych jurysdykcji. Z kolei strata w dochodach podatkowych państw Unii Europejskiej (UE) została oszacowana na 50-70 mld euro w 2013 r.¹⁵

Jak wynika z dokonanej przez Polski Instytut Ekonomiczny (PIE) estymacji strat we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych za rok 2016 w wyniku sztucznego transferu zysków (jako odsetka całkowitych dochodów z tego podatku) w UE, najbardziej dotknięte nimi są państwa o relatywnie wysokich stawkach podatkowych, tj. Niemcy (około 28% wpływów z tego podatku), Francja i Wielka Brytania (około 21% wpływów z tego podatku). Wyjątkiem są Węgry, które pomimo najniższej stawki podatku dochodowego od osób prawnych w UE tracą z powodu przerzucania dochodów do innych państw około 24% wpływów z tego podatku. Według tych badań strata Polski za rok 2016 została oszacowana na około 11% wpływów z powyższego podatku, z czego zdecydowana większość zysków była transferowana do innych krajów unijnych¹⁶.

Z kolei z estymacji Gabriela Zucmana wynika, że około 8% globalnego bogactwa narodowego gospodarstw domowych znajduje się w rajach podatkowych¹⁷. Autor ten szacuje, że około 55% zysków wytworzonych przez zagraniczne przedsiębiorstwa należące do rezydentów amerykańskich jest ulokowanych w sześciu jurysdykcjach podatkowych (Holandia, Bermudy, Luksemburg, Irlandia, Singapur i Szwajcaria). Według Zucmana udział kapitału przechowywanego „za granicą” w krajach rozwijających się wynosi od około 10% dla państw europejskich, 20-30% dla państw afrykańskich i południowoamerykańskich, do około 50% dla Rosji i państw Zatoki Perської.

Ograniczająco należy zastrzec, że przeprowadzenie dokładnych badań w zakresie unikania opodatkowania z wykorzystaniem rajów jest utrudnione ze względu na wrażliwość i niekompletność informacji podatkowych. Istotnym źródłem estymacji skali i skutków tego problemu są informacje zawarte w deklaracjach (zeznaniach) podatkowych, a według OECD jedynie 8 na 37 badanych krajów było w stanie przedstawić udział podatku płaconego przez międzynarodowe korporacje w ogólnym podatku dochodowym od osób prawnych¹⁸.

Jost Heckemeyer i Michael Overesch, ekonomiści zajmujący się problematyką przerzucania dochodów do rajów po-

datkowych, oszacowali empirycznie, że elastyczność wysokości deklarowanego dochodu (w jurysdykcji, w której powstał dochód) w stosunku do różnicy wysokości stóp podatkowych podatku dochodowego (między dwiema jurysdykcjami podatkowymi) wynosi 0,8¹⁹. Oznacza to, że przy zwiększeniu się różnicy w stawce podatku między tymi jurysdykcjami podatkowymi np. o 10 pkt proc. wysokość zgłoszonego do opodatkowania dochodu zmieni się o 8 pkt proc.

D. Dharmapala, ekonomista zajmujący się problematyką przeliczania dochodów, wynik elastyczności Heckemeyera i Overescha (0,8) przyjmuje za reprezentatywny konsensus²⁰. Dharmapala zauważa, że konsensus elastyczności transferu kapitału w stosunku do różnicy stóp podatkowych w różnych jurysdykcjach podatkowych był zmienny na przestrzeni lat. Poprzednie estymacje zjawiska wskazywały na wyższą podatność na przeliczanie dochodów. W opinii tego autora w dążeniu do określenia charakteru tego zjawiska ogromną rolę odgrywa aktualna sytuacja gospodarcza, a także charakter transferu i rola (danej) jurysdykcji podatkowej w całym schemacie.

3. PONADNARODOWE INICJATYWY ANTYRAJOWE

Najważniejszą globalną inicjatywą, mającą przeciwdziałać erozji podstawy opodatkowania i transferowi zysków (ang. *Base Erosion and Profits Shifting* – BEPS), jest projekt zainicjowany na szczycie G20 w Los Cabos w 2012 r., a następnie współtworzony przez 130 państw²¹. W latach 2013-2015 opublikowano 13 raportów OECD z cyklu *Action Plan on Base Erosion and Profit Shifting*, obejmujących 15 działań, w tym np. dotyczących wymiany informacji o szkodliwych praktykach podatkowych czy zwalczania szkodliwych praktyk podatkowych przy uwzględnieniu transparentności i treści ekonomicznej transakcji²².

W ramach działań antyabuzywnych zarekomendowano wprowadzenie do umów o unikaniu podwójnego opodatkowania takich środków, jak klauzula ograniczenia korzyści umownych (ang. *Limitation of Benefits* – LOB) oraz klauzula głównego celu (ang. *Principal Purpose Test* – PPT). W uproszczeniu klauzula ograniczenia korzyści umownych sprowadza się do wykonania obiektywnych testów, ukierunkowanych na zidentyfikowanie osób uprawnionych do uzyskania korzyści umownych. Z kolei klauzula głównego celu, zbliżona do ogólnej klauzuli przeciwko unikaniu opodatkowania, uregulowanej w art. 119a § 1 Ordynacji podatkowej²³, polega na badaniu, czy uzyskanie korzyści podatkowej stanowiło jeden z głównych celów uzgodnienia lub transakcji oraz czy w danych okolicznościach przyznanie takiej korzyści byłoby zgodne z celem i przedmiotem umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania.

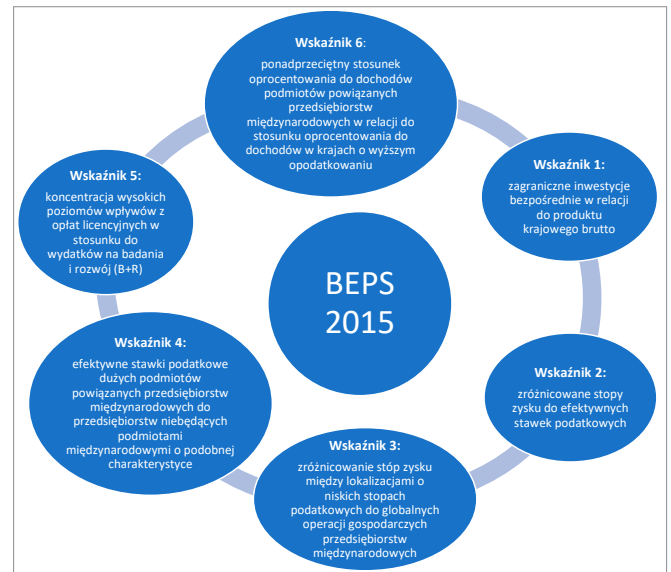
Warto też odnotować szczególną procedurę zmian umów o unikaniu podwójnego opodatkowania, sformułowaną w formie Konwencji wielostronnej²⁴. W 2019 r. rozpoczęły się prace nad kontynuacją planu BEPS – tzw. projekt BEPS 2.0, odnoszący się przede wszystkim do gospodarki cyfrowej lub cyfryzującej się oraz opodatkowania minimalnego²⁵.

W roku 2016 na poziomie UE została przyjęta dyrektywa 2016/1164²⁶, a w roku 2017 – jej nowelizacja, tj. dyrektywa 2017/952²⁷. Pierwszy z wymienionych aktów prawnych wprowadził m.in. obowiązek implementacji klauzuli dotyczącej

zwalczania unikania i uchylania się od opodatkowania. Przepisy implementujące dyrektywę 2017/952 mają natomiast zapobiegać wykorzystywaniu tzw. zjawiska hybrydyzacji, tj. w konkretnych przypadkach mają skutkować wyłączeniem kosztów podatkowych wynikających z płatności do zagranicznych podmiotów powiązanych, ale też do podmiotów niepowiązanych, w ramach tzw. uzgodnienia strukturalnego.

W projekcie BEPS posłużono się sześcioma wskaźnikami w celu estymacji skutków fiskalnych oraz skali tzw. agresywnego planowania podatkowego (zob. rysunek 1)²⁸.

Rysunek 1. Wskaźniki pomiaru skali „agresywnej” optymalizacji podatkowej według OECD

Źródło: opracowanie własne na podstawie OECD, *Base Erosion and Profit Shifting (BEPS). Public Discussion Draft. BEPS Action 11: Improving The Analysis of BEPS*, dz. cyt.

Z kolei w tabeli 1 przedstawiono przepływy z tytułu bezpośrednich inwestycji zagranicznych (ang. *foreign direct investments* – FDI) w postaci transferów kapitału, uszeregowane malejąco dla roku 2019 dla wybranych państw na świecie. Wynika z tego, że gospodarki narodowe małych państw, takich jak Holandia, Luksemburg, Irlandia, Singapur czy Szwajcaria, od lat stanowią główne ośrodki transferów kapitału. Ponadto w przepływach FDI dla prezentowanego okresu 60% państw beneficjentów FDI stanowią kraje europejskie, spośród których liderem w pozyskiwaniu bezpośrednich inwestycji zagranicznych jest Holandia.

4. KONTEKST FINANSOWY DLA ROZWIĄZAŃ ANTYRAJOWYCH W POLSCE

W latach 2014-2020 nastąpił wzrost wpływów budżetowych z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych średnio o 10% (zob. wykres 1). Najwyższy wzrost wpływów z tytułu tego podatku (23%) odnotowano w 2019 r., tj. rok przed pandemią. Zwiększenie się wpływów podatkowych z tytułu analizowanego podatku w latach 2014-2018 wynikało z panującej w tym okresie, jeszcze przed pandemią, dobrej koniunktury gospodarczej w Polsce i na świecie. Nie bez znaczenia mogły być również działania podjęte w celu uszczelnienia systemu podatkowego w Polsce²⁹. Średni przy-

Tabela 1. Przepływy FDI uszeregowane malejąco dla roku 2019 (w mln USD)

Kraj	Rok					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Stany Zjednoczone	2,945	3,354	3,561	3,786	4,127	4,458
Holandia	4,334	3,939	4,184	4,958	4,569	4,369
Luksemburg	3,230	3,697	3,775	4,217	3,632	3,495
Chiny	2,331	2,579	2,534	2,688	2,814	2,938
Wielka Brytania	1,744	1,530	1,475	1,607	1,864	1,974
Hongkong	1,330	1,395	1,418	1,588	1,705	1,732
Singapur	0,914	0,943	0,966	1,173	1,289	1,465
Szwajcaria	0,826	0,982	1,282	1,427	1,418	1,453
Irlandia	0,416	0,888	0,840	1,057	1,048	1,152
Niemcy	0,859	0,781	0,794	0,963	0,934	1,023
Całkowite FDI	29,242	29,947	31,285	35,466	35,145	36,395

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych International Monetary Fund (Międzynarodowego Funduszu Walutowego), *Coordinated Direct Investment Survey Guide*, dla lat 2014-2019, <https://data.imf.org/?sk=40313609-F037-48C1-84B1-E1F-1CE54D6D5>, dostęp: 13.06.2022.

rost liczby podatników podatku dochodowego od osób prawnych w latach 2014-2018 wynosił 5% (mniej niż tempo przyrostu wpływów podatkowych z tytułu tego podatku). Poziom luki podatkowej w analizowanym podatku pozostaje wciąż na stosunkowo wysokim poziomie. Wpływy z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych w badanym okresie rosły natomiast szybciej niż produkt krajowy brutto (PKB).

Według PIE wysokość luki podatkowej w podatku dochodowym od osób prawnych w Polsce wynosiła średnio 1,6% polskiego PKB w latach 2014-2018 (zob. wykres 2)³⁰.

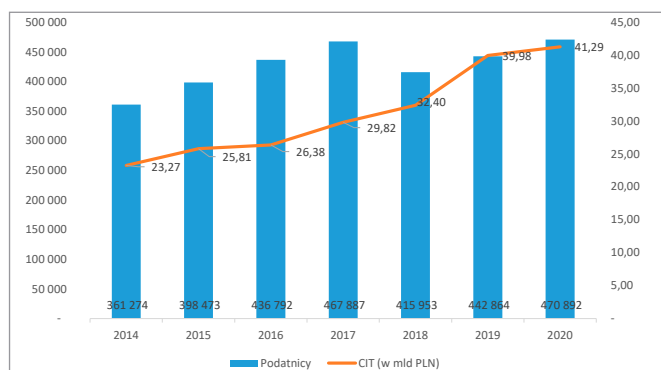
Poglądowo przy ogólnej ocenie skali potencjalnego transferu zysków do rajów podatkowych można się posłużyć zestawieniem wartości transferów pieniężnych³¹. Składana w formie elektronicznej informacja o cenach transferowych TPR, po raz pierwszy za 2019 r., jest wykorzystywana do analizy ryzyka zaniżenia dochodu do opodatkowania w zakresie cen transferowych, a także innych analiz ekonomicznych lub statystycznych. Obowiązek składania TPR dotyczy co do zasady podatników sporządzających lokalną dokumentację

cen transferowych, jak również podatników zawierających transakcje z podmiotami rajowymi.

Do jurysdykcji uznanych za stosującą agresywną konkurencję podatkową w zakresie podatku dochodowego od osób prawnych³² wytransferowano blisko 11,5 mld zł, co stanowi około 0,8% sumy wszystkich płatności wychodzących z Polski w badanym okresie³³. Najwięcej środków przetransferowano do Hongkongu – 10,3 mld zł, co stanowiło blisko 90% wszystkich wytransferowanych środków i przewyższa obroty towarowe Polski z tym państwem³⁴.

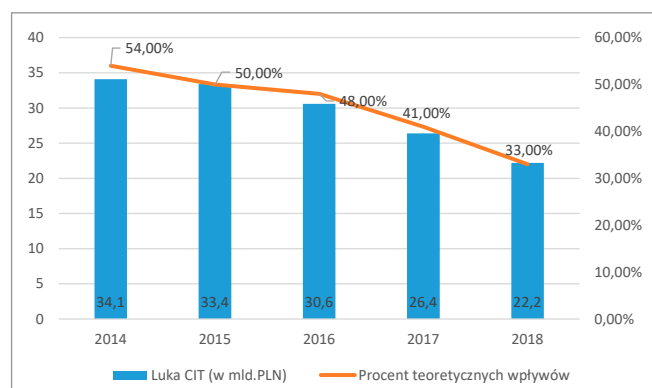
Według wstępnych danych MF, w wykazie transakcji z podmiotami rajowymi w zakresie podatku dochodowego od osób prawnych za rok 2019, zaraportowanych w TPR-C (w zakresie podatku dochodowego od osób prawnych), dominują również w ujęciu ilościowym transakcje z Hongkongiem – około 70% transakcji rajowych ogółem, w tym tylko ok. 4,5% transakcji finansowych. Na drugim miejscu, z dużo mniejszym odsetkiem transakcji, jest Panama (około 7% transakcji rajowych ogółem). W obu przypadkach zdecydowanie przewa-

Wykres 1. Wpływy budżetowe w latach 2014-2020 a liczebność podatników podatku dochodowego od osób prawnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Ministerstwa Finansów z wykonania budżetu państwa w latach 2014-2020 oraz opracowań Głównego Urzędu Statystycznego dotyczących zmian strukturalnych grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON w latach 2014-2020.

Wykres 2. Luka w podatku dochodowym od osób prawnych w Polsce w latach 2014-2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie: J. Sawulski, K. Bąkowska, M. Gniazdowski, dz. cyt., s. 10 oraz sprawozdań Ministerstwa Finansów z wykonania budżetu państwa w latach 2014-2018.

żają transakcje inne niż transakcje finansowe lub udostępnienie własności intelektualnej. Na kolejnym miejscu - Monaco z udziałem około 5,5 % transakcji rajowych ogółem, z których ponad połowę stanowią transakcje finansowe. W dalszej kolejności – Bahrajn i Mauritius (3,5-4,5% transakcji rajowych ogółem). Relatywnie niewielki odsetek transakcji rajowych ogółem dotyczy udostępniania własności intelektualnej (około 1% transakcji rajowych ogółem) oraz transakcji finansowych (około 9% transakcji rajowych ogółem). W ujęciu wartościowym transakcje z Panamą i Hongkongiem stanowią ponad 80% wartości transakcji rajowych ogółem³⁵.

5. PRZECIWDZIAŁANIE PRZERZUCANIU DOCHODÓW Z WYKORZYSTANIEM CEN TRANSFEROWYCH

Wzrost znaczenia cen transferowych wymusza wprowadzanie kompleksowych regulacji mających na celu przeciwdziałanie erozji podstaw opodatkowania i przenoszeniu zysku. Z podatkowego punktu widzenia transakcyjne ceny transferowe „dziela” dochód podmiotów uczestniczących w transakcji (co do zasady podmiotów powiązanych, np. należących do tej samej grupy kapitałowej), inaczej mówiąc, decydują o ich przychodach i kosztach, a w konsekwencji też o tym, jak rozkłada się terytorialnie dochód i w jakiej wysokości będzie opodatkowany.

Kryterium wykorzystywanym w stosunkach międzynarodowych do badania warunków ustalonych między podmiotami powiązаныmi i wynikających z nich cen jest zasada ceny rynkowej (ang. *arm's length principle*)³⁶. Pewna swoboda decyzyjna w zakresie polityki cen transferowych wynika z tego, że ceny rynkowe danego dobra kształtują się w pewnym przedziale wartości. Poziom rynkowy cen (marż etc.) determinuje wiele czynników, takich jak indywidualne cechy danego dobra, profile funkcjonalne podmiotów uczestniczących w transakcji, położenie i cechy rynku, natężenie konkurencji czy też warunki transakcyjne.

W obszarze cen transferowych znowelizowano ze skutkiem od dnia 1 stycznia 2021 r. regulacje dotyczące szacowania i dokumentowania transakcji z podmiotami rajowymi. Zmiany polegają w szczególności na:

- 1) wprowadzeniu możliwości szacowania wartości transakcji, w przypadku gdy rzeczywisty właściciel (ang. *beneficial owner*) ma siedzibę w raju podatkowym;
- 2) rozszerzeniu zakresu transakcji podlegających obowiązkowi sporządzenia dokumentacji cen transferowych;
- 3) wprowadzeniu dla dokumentowanych transakcji rajowych tzw. testu korzyści³⁷.

Są to o tyle nowe rozwiązania, że wykraczają poza klasyczny obszar regulacji transakcji między podmiotami powiązаныmi. Do końca 2020 r., do zmiany art. 11i ustawy z dnia 15 lutego 1992 r., organ podatkowy nie miał możliwości kwestionowania wyceny transakcji na podstawie przepisów dotyczących cen transferowych, jeżeli transakcja nie była zawarta bezpośrednio z podmiotem rajowym. Zakres szacowania wartości transakcji rozszerzono w szczególności na transakcje inne niż kontrolowane, jeżeli rzeczywisty właściciel (*beneficial owner*) ma rezydencję podatkową w raju podatkowym³⁸.

Rzeczywistym właścicielem, stosownie do art. 4a pkt 29 ustawy z dnia 15 lutego 1992 r.³⁹, jest podmiot, który spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) otrzymuje należność dla własnej korzyści, w tym decyduje samodzielnie o jej przeznaczeniu i ponosi ryzyko ekonomiczne związane z utratą tej należności lub jej części;
- 2) nie jest pośrednikiem, przedstawicielem, powiernikiem lub innym podmiotem zobowiązanym prawnie lub faktycznie do przekazania całości lub części należności innemu podmiotowi;
- 3) prowadzi rzeczywistą działalność gospodarczą w kraju siedziby, jeżeli należności są uzyskiwane w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą.

Definicja rzeczywistego właściciela wiąże ten status z otrzymywaniem należności. Tytułem przykładu w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) z dnia 26 lutego 2019 r.⁴⁰ stwierdzono, że pojęcie „właściciela odsetek” w rozumieniu dyrektywy 2003/49/WE⁴¹ należy interpretować jako określające podmiot, który rzeczywiście korzysta z odsetek mu zapłaconych.

Powyższe oznacza, że do powstania obowiązku dokumentacyjnego mogą prowadzić co do zasady wyłącznie transakcje zakupowe jako związane z otrzymaniem należności. Wyjątkowo zakresem zastosowania przepisu art. 11o ust. 1a ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. mogą być objęte również sytuacje, w których odbiorcą należności jest polski rezydent, jeżeli rzeczywisty właściciel jest podmiotem rajowym. W przypadku natomiast gdy polski rezydent jest jednocześnie rzeczywistym właścicielem, nie powstaje obowiązek dokumentacyjny⁴².

W konsekwencji rozszerzenia uprawnień organów podatkowych do szacowania dochodów wynikających z transakcji z podmiotami rajowymi poszerzono zakres transakcji wymagających dokumentowania, w szczególności na:

- 1) niekontrolowane transakcje sprzedażowe, w których wyniku jest otrzymywana zapłata należności bezpośrednio od podmiotu rajowego (przerzucac dochód można również w wyniku otrzymania zaniżonej zapłaty za własne świadczenie), jeżeli wartość tych transakcji za rok podatkowy, a w przypadku spółek niebędących osobami prawnymi za rok obrotowy, przekracza 100 tys. zł;
- 2) transakcje kontrolowane lub transakcje inne niż kontrolowane, jeżeli rzeczywisty właściciel ma rezydencję podatkową w raju podatkowym, jeżeli wartość tej transakcji za rok podatkowy, a w przypadku spółek niebędących osobami prawnymi za rok obrotowy, przekracza 500 tys. zł.

Jednocześnie rozszerzono zakres elementów wymaganych w lokalnej dokumentacji podatkowej transakcji z podmiotami z rajów podatkowych m.in. o uzasadnienie gospodarcze, w tym opis spodziewanych korzyści ekonomicznych i podatkowych. Warto zauważyć, że podstawowe wymogi dokumentacyjne stanowią rezultat wdrożenia do polskiego systemu prawnego wyników prac OECD prowadzonych w ramach projektu BEPS, m.in. przyjęto, zgodnie z rekomendacjami zawartymi w działaniu 13. BEPS, koncepcję trójstopniowej dokumentacji cen transferowych⁴³.

Monitorowanie tendencji w obszarze cen transferowych jest możliwe dzięki systemowi raportowania transakcji kontrolowanych przez podatników (TPR). Co do zasady sporządzenie i złożenie informacji o cenach transferowych ma ścisły związek z lokalną dokumentacją cen transferowych, na podstawie której jest sporządzana informacja TPR. Warto

rozważyć cyfryzację i integrację lokalnej dokumentacji cen transferowych z informacją TPR.

Zasadniczego problemu związanego z przeliczaniem dochodów do rajów podatkowych należy upatrywać w transakcjach o charakterze pośrednim, tj. w których biorą udział jednostki pośrednie, a nie w bezpośrednich transakcjach z rajami podatkowymi. O tym świadczą również dane wynikające z transakcji zaraportowanych w TPR-C z podmiotami rajowymi w zakresie podatku dochodowego od osób prawnych za rok 2019, które stanowią niewielki odsetek zaraportowanych transakcji ogółem (ok. 2%)⁴⁴.

Regulacje w obszarze cen transferowych przez to, że wiązą obowiązki dokumentacyjne z istnieniem tzw. rzeczywistego właściciela w raju podatkowym, wychodzą temu na przeciw. Pojęcie rzeczywistego właściciela należy odnosić do realizowanej transakcji, a w jej ramach weryfikować w szczególności, kto otrzymuje należność dla własnej korzyści i czy odbiorca nie jest zobowiązany do jej przekazania. Tych ustaleń należy dokonywać w odniesieniu do należności wynikającej z konkretnej transakcji, tj. transakcji realizowanej między podatnikiem a drugą stroną. Należy mieć na uwadze, że dla powstania obowiązku sporządzenia lokalnej dokumentacji podatkowej musi zachodzić przesłanka rezydencji rzeczywistego właściciela w raju podatkowym.

Negatywnie trzeba ocenić przede wszystkim obciążenia administracyjne w zakresie *compliance*, w tym praktyczne trudności związane z ustalaniem „rzeczywistego właściciela”. Mając to na uwadze, wprowadzono domniemanie, że rzeczywisty właściciel ma miejsce zamieszkania, siedzibę lub zarząd na terytorium lub w kraju stosującym szkodliwą konkurencję podatkową, jeżeli druga strona transakcji, o których mowa w art. 11o ust. 1a ustawy z dnia 15 lutego 1992 r., dokonuje w roku podatkowym lub roku obrotowym rozliczeń z podmiotem mającym siedzibę lub zarząd na terytorium lub w kraju stosującym szkodliwą konkurencję podatkową. W wyniku ustalenia okoliczności, że druga strona transakcji dokonuje rozliczeń z podmiotem rajowym, zachodzi domniemanie, że rzeczywisty właściciel jest podmiotem rajowym. Dla podważenia tego domniemania jest konieczne wykazanie okoliczności przeciwnej, tj. że rzeczywisty właściciel nie jest podmiotem rajowym. Skutkiem podważenia domniemania jest brak obowiązku sporządzenia lokalnej dokumentacji cen transferowych⁴⁵.

Kwestia wartości progowych w odniesieniu do transakcji rajowych wymaga powtórnej weryfikacji na podstawie materiału empirycznego, czyli danych wynikających z informacji o cenach transferowych TPR za rok 2021, tj. za pierwszy rok podatkowy obowiązywania restrykcyjnych regulacji antyrajowych w obszarze cen transferowych. Podwyższenie wartości progowych, w zależności od rodzaju transakcji, może stanowić paralelę do rozwiązań przyjętych przy nowelizacji przepisów począwszy od 1 stycznia 2019r. Warto również rozważyć złagodzenie zakresu obowiązków dokumentacyjnych w przypadku zawierania transakcji krajowych (z rzeczywistym właścicielem w raju podatkowym).

Przy ustalaniu tych okoliczności należy dochować należytej staranności, która jest pewnym standardem oczekiwań wobec podatników. Podatnik, który dochował należytej staranności, nie powinien być obciążany negatywnymi skutkami

prawnymi⁴⁶. Co do zasady dla dochowania należytej staranności przy dokonywaniu transakcji z podmiotami niepowiązanymi, niezależnie od miejsca ich rezydencji, jest wystarczające uzyskanie przez podatnika oświadczenia od drugiej strony transakcji, że nie dokonuje ona żadnych rozliczeń z podmiotem rajowym w roku podatkowym podatnika⁴⁷. Domniemanie, w założeniu legislacyjnym ułatwiające proces dowodzenia dla administracji podatkowej i samych podatników, a przede wszystkim związana z nim procedura dochowania należytej staranności (w aktualnym stanie prawnym) umożliwi zastosowanie również innych środków dowodowych niż samo oświadczenie, na co wskazuje ww. projekt stosownych objaśnień w zakresie cen transferowych z 21 grudnia 2021 r.

Należy przyjąć, że przy ustalaniu tych okoliczności administracja podatkowa powinna korzystać ze środków jak najmniej uciążliwych dla podmiotów, których prawa lub wolności podlegają ograniczeniu. Ingerencja w sferę statusu jednostki musi pozostawać w racjonalnej i odpowiedniej proporcji do celów, których ochrona uzasadnia zastosowane ograniczenie⁴⁸.

6. ZAKOŃCZENIE

Konieczność przeciwdziałania unikaniu opodatkowania, w tym ucieczce podatników do rajów podatkowych, pozostaje już raczej poza sporem. Państwa powinny móc dobrowolnie kreować swoje systemy podatkowe, lecz tylko wtedy, gdy przestrzegają międzynarodowo zaakceptowanych standardów w tym zakresie. Uzasadnionym interesem każdego państwa jest opodatkowanie dochodów podatników, które zostały wypracowane na obszarze podlegającym jego jurysdykcji podatkowej. Państwo, na którego obszarze jurysdykcji dochodzi do erozji wpływów budżetowych w związku z uzgodnieniem lub narzuceniem warunków nierynkowych musi wprowadzić mechanizmy umożliwiające korektę dochodu (podatku należnego). Nie chodzi o nadmierne biurokratyzowanie obowiązków podatkowych, lecz o to, aby zysk wypracowany w przestrzeni gospodarczej danego państwa podlegał również opodatkowaniu w tej jurysdykcji.

Sztuczne przeliczanie dochodu może prowadzić do nieuprawnionego uzyskania przewagi konkurencyjnej na rynku, powodującej de facto jego zniekształcenie. Konkurencja z podmiotami wykorzystującymi w sposób nieuprawniony schematy podatkowe, w których wyniku następuje przeliczenie dochodów podatkowych do rajów podatkowych, jest utrudniona. Jeśli przedsiębiorcy uznają, że nie są w stanie konkurować z podmiotami optymalizującymi swoje zobowiązania podatkowe, sami zaczynają korzystać z porównywalnych rozwiązań. Jednakże unikanie opodatkowania niesie za sobą wiele innych, zazwyczaj negatywnych, skutków, takich jak: zaburzenie rynku instrumentów dłużnych; nieefektywna alokacja zasobów; zaostrzenie konkurencji podatkowej między państwami. W polskiej przestrzeni gospodarczej kapitał w postaci zagranicznych inwestycji bezpośrednich w nieproporcjonalnej do znaczenia gospodarczego mierze jest transferowany do Hongkongu, Panamy lub Monako, uznawanych za jurysdykcje stosujące szkodliwą konkurencję podatkową.

Tendencje regulacyjne są jednoznaczne, zwiększa się złożoność i szczegółowość informacji przekazywanych orga-

nom podatkowym, również obejmujących wrażliwe dane finansowe. Nowe przepisy w obszarze cen transferowych, obowiązujące od dnia 1 stycznia 2021 r., są wyrazem polityki zaostrzenia przepisów ukierunkowanych na zwalczanie przerzucania dochodów do rajów podatkowych. Zwalczanie unikania opodatkowania wymaga wprowadzania niestandardowych mechanizmów zwalczania takich zjawisk, jak zastosowanie metodyki cen transferowych do transakcji niekontrolowanych, tj. realizowanych między podmiotami niepowiązanymi. Jednocześnie przerzucanie zysków do rajów podatkowych wiąże się często z wielopoziomowymi konstrukcjami, angażującymi jednostki pośredniczące. Mając na uwadze często nieefektywne procedury wymiany informacji podatkowych między państwami, szczególnie w złożonych transgranicznych stanach faktycznych, ustawodawca musi wprowadzać mechanizmy wzmocnionego współdziałania podatników z organami podatkowymi w zwalczaniu nadużyć podatkowych, takie jak np. weryfikacja rzeczywistego właściciela.

Dynamicznie zmieniające się otoczenie gospodarcze, globalizacja gospodarki czy trudności w weryfikacji polityki cen transferowych stosowanych przez przedsiębiorstwa międzynarodowe stanowią i będą w przyszłości stanowić wyzwania dla administracji podatkowych.

Bibliografia

Literatura

- Brodzka A., *Europejska czarna lista jako element wspólnej polityki UE w stosunku do rajów podatkowych*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach” 2016, nr 294.
- Contractor F.J., *Tax Avoidance by Multinational Companies: Methods, Policies, and Ethics*, „Rutgers Business Review” 2016, vol. 1, no. 1.
- Dharmapala D., *What Do We Know about Base Erosion and Profit Shifting? A Review of the Empirical Literature*, „Fiscal Studies” 2014, vol. 35, issue 4.
- Dharmapala D., Hines J.R. Jr., *Which countries become a tax haven?*, „Journal of Public Economics” 2009, vol. 93, issues 9-10.
- Dover R. i in., *Bringing transparency, coordination and convergence to corporate tax policies in the European Union. Part I – Assessment of the magnitude of aggressive corporate tax planning*, September 2015, European Parliamentary Research Services, doi:10.2861/386200, dostęp: 13.06.2022.
- Folfas P., *Przenoszenie działalności gospodarczej do rajów podatkowych jako strategia zarządzania finansami korporacji transnarodowych: motywy, formy, korzyści i zagrożenia*, „Bank i Kredyt” 2008, nr 12.
- Fuest C. i in., *Profit Shifting and „Aggressive” Tax Planning by Multinational Firms: Issues and Options for Reform*, „Discussion Paper” 2013, no. 13-078, ZEW – Centre for European Economic Research.
- Heckemeyer J.H., Overesch M., *Multinationals’ profit response to tax differentials: Effect size and shifting channels*, „Discussion Paper” 2013, no. 13-045, ZEW – Centre for European Economic Research.
- Jamroży M., *Dokumentacja podatkowa cen transferowych*, Gdańsk 2017.
- Jamroży M., Łożykowski A., *Bilans zysków i kosztów działań uszczelniających polski system podatkowy w latach 2015-2019*, „Studia BAS” 2020, nr 4 (64).
- Jamroży M., Sarnowski J., *Raportowanie cen transferowych (TPR)*, „Doradztwo Podatkowe – Biuletyn Instytutu Studiów Podatkowych” 2021, nr 7, DOI: 10.5604/01.3001.0015.0497.
- Klonowska A., *Luka podatkowa. Skutki dla finansów publicznych*, Warszawa 2017.
- Lipowski T., *Raje podatkowe. Charakterystyka i sposoby wykorzystywania*, Gdańsk 2002.
- McCarthy N., *Tax Avoidance Costs The U.S. Nearly \$200 Billion Every Year*, Forbes.com, Mar 23 2017, <https://www.forbes.com/sites/niallmcCarthy/2017/03/23/tax-avoidance-costs-the-u-s-nearly-200-billion-every-year-infographic/#1d292e482f0d>, dostęp: 10.01.2022.
- OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project Measuring and Monitoring BEPS, ACTION 11: 2015 Final Report, s. 46.
- Sawulski J., Bąkowska K., Gniazdowski M., *Luka CIT w Polsce w latach 2014-2018*, Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa, lipiec 2020.
- Tørsløv T.R., Wier L.S., Zucman G., *The missing profit of nations*, „Working Paper 24701” (NBER Working Paper Series), June 2018.
- Wiśniewski P., *Charakterystyka centrów finansowych offshore – tzw. rajów podatkowych*, „Studia BAS” 2012, nr 3 (31).
- Zoromé A., *Concept of Offshore Financial Centers: In Search of an Operational Definition*, „IMF Working Paper” 2007, issue 087.
- Zucman G., *Taxing across Borders: Tracking Personal Wealth and Corporate Profits*, „Journal of Economic Perspectives” 2014, vol. 28, issue 4.
- Źródła internetowe
- Bou Mansour M., *\$427bn lost to tax havens every year: landmark study reveals countries’ losses and worst offenders*, Tax Justice Network, 20 November 2020, <https://taxjustice.net/2020/11/20/427bn-lost-to-tax-havens-every-year-landmark-study-reveals-countries-losses-and-worst-offenders/>, dostęp: 13.06.2022.
- International Monetary Fund, *Coordinated Direct Investment Survey Guide*, <https://data.imf.org/?sk=40313609-F037-48C1-84B1-E1F-1CE54D6D5>, dostęp: 13.06.2022.
- Ministerstwo Finansów, 2014, https://mf-arch2.mf.gov.pl/web/bip/ministerstwo-finansow/dzialalnosc/finanse-publiczne/budzet-panstwa/wykonanie-budzetu-panstwa/sprawozdanie-z-wykonania-budzetu-panstwa-roczne/-/asset_publisher/R79o/content/6298943, dostęp: 13.06.2022.
- Ministerstwo Finansów, 2015, https://mf-arch2.mf.gov.pl/web/bip/ministerstwo-finansow/dzialalnosc/finanse-publiczne/budzet-panstwa/wykonanie-budzetu-panstwa/sprawozdanie-z-wykonania-budzetu-panstwa-roczne/-/asset_publisher/R79o/content/6298934, dostęp: 13.06.2022.
- Ministerstwo Finansów, 2016, https://mf-arch2.mf.gov.pl/web/bip/ministerstwo-finansow/dzialalnosc/finanse-publiczne/budzet-panstwa/wykonanie-budzetu-panstwa/sprawozdanie-z-wykonania-budzetu-panstwa-roczne/-/asset_publisher/R79o/content/6298925, dostęp: 13.06.2022.
- Ministerstwo Finansów, 2017, https://mf-arch2.mf.gov.pl/web/bip/ministerstwo-finansow/dzialalnosc/finanse-publiczne/budzet-panstwa/wykonanie-budzetu-panstwa/sprawozdanie-z-wykonania-budzetu-panstwa-roczne/-/asset_publisher/R79o/content/6403938, dostęp: 13.06.2022.
- Ministerstwo Finansów, *Sprawozdanie roczne za 2018 rok*, <https://www.gov.pl/web/finanse/sprawozdanie-roczne-za-2018>, dostęp: 13.06.2022.
- Ministerstwo Finansów, *Sprawozdanie roczne za 2019 rok*, <https://www.gov.pl/web/finanse/sprawozdanie-roczne-za-2019-rok>, dostęp: 13.06.2022.
- Ministerstwo Finansów, *Sprawozdanie roczne za 2020 rok*, <https://www.gov.pl/web/finanse/sprawozdanie-roczne-za-2020-rok>, dostęp: 13.06.2022.
- OECD, *BEPS 2015 Final Reports*, <http://www.oecd.org/tax/beps-2015-final-reports.htm>, dostęp: 10.01.2022.
- OECD, *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project. Transfer Pricing Documentation and Country-by-Country Reporting. Action 13: 2015 Final Report*, https://read.oecd-ilibrary.org/taxation/transfer-pricing-documentation-and-country-by-country-reporting-action-13-2015-final-report_9789264241480-en#page1, dostęp: 14.06.2022.
- OECD, *Statement on a Two-Pillar Solution to Address the Tax Challenges Arising From the Digitalisation of the Economy*, 8 October 2021, <https://www.oecd.org/tax/beps/statement-on-a-two-pillar-solution-to-address-the-tax-challenges-arising-from-the-digitalisation-of-the-economy-october-2021.htm>, dostęp: 10.01.2022.
- OECD, 1998, Harmful tax competition. An emerging global issue https://read.oecd-ilibrary.org/taxation/harmful-tax-competition_9789264162945-en#page1, s. 13, dostęp: 16.06.2022.
- OECD, Measuring and Monitoring BEPS, Action 11 - 2015 Final Report, <https://www.oecd.org/ctp/tax-policy/discussion-draft-action-11-data-analysis.pdf>, s. 70.
- OECD/G20 Inclusive Framework on BEPS: Progress Report July 2020-September 2021, <https://www.oecd.org/tax/beps/oecd-g20-inclusive-framework-on-beps-progress-report-july-2020-september-2021.pdf>, s. 16, dostęp: 16.06.2022
- OECD <https://www.oecd.org/tax/beps/beps-actions/> dostęp: 16.06.2022

Akty prawne

- Dyrektywa Rady 2003/49/WE z dnia 3 czerwca 2003 r. w sprawie wspólnego systemu opodatkowania stosowanego do odsetek oraz należności licencyjnych między powiązаныmi spółkami różnych Państw Członkowskich, Dz. Urz. UE L 157 z 26.06.2003, s. 49, Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 9, t. 1, s. 380.
- Dyrektywa Rady (UE) 2016/1164 z dnia 12 lipca 2016 r. ustanawiająca przepisy mające na celu przeciwdziałanie praktykom unikania opodatkowania, które mają bezpośredni wpływ na funkcjonowanie rynku wewnętrznego, Dz. Urz. UE L 193 z 19.07.2016, s. 1, ze zm.
- Dyrektywa Rady (UE) 2017/952 z dnia 29 maja 2017 r. zmieniająca dyrektywę (UE) 2016/1164 w zakresie rozbieżności w kwalifikacji struktur hybrydowych dotyczących państw trzecich, Dz. Urz. UE L 144 z 7.06.2017, s. 1.
- Konwencja wielostronna implementująca środki traktatowego prawa podatkowego mające na celu zapobieganie erozji podstawy opodatkowania i przenoszeniu zysku, sporządzona w Paryżu dnia 24 listopada 2016 r., Dz.U. z 2018 r. poz. 1369.
- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 28 marca 2019 r. w sprawie określenia krajów i terytoriów stosujących szkodliwą konkurencję podatkową w zakresie podatku dochodowego od osób prawnych, Dz.U. poz. 600.
- Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, tekst jednolity Dz.U. z 2021 r. poz. 1800 ze zm.
- Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, tekst jednolity Dz.U. z 2021 r. poz. 1128 ze zm.
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa, tekst jednolity Dz.U. z 2021 r. poz. 1540 ze zm.
- Orzecznictwo
- Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 kwietnia 2002 r., SK 23/01, <https://ipo.trybunal.gov.pl/ipo/Sprawa?cid=1&dokument=1385&sprawa=3260>, dostęp: 14.06.2022.
- Wyrok TSUE z dnia 25 października 2018 r. w sprawie C-528/17 Milan Božičević Ježovnik v. Republika Slovenija, ECLI:EU:C:2018:868, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/pl/TXT/?uri=CELEX:62017CJ0528>, dostęp: 14.06.2022.
- Wyrok TSUE z dnia 26 lutego 2019 r. w sprawach połączonych C-115/16, C-118/16, C-119/16 i C-299/16 N Luxembourg 1 i in., ECLI:EU:C:2019:134, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/pl/TXT/?uri=CELEX:62016CJ0115>, dostęp: 14.06.2022.
- Inne źródła
- Główny Urząd Statystyczny, *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON, 2014 r.*, Warszawa 2015, https://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5504/1/15/1/zmiany_strukturalne_grup_podmiotow_2014.pdf, dostęp: 13.06.2022.
- Główny Urząd Statystyczny, *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON, 2015 r.*, Warszawa 2016, https://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5504/1/17/1/zmiany_strukturalne_grup_podmiotow_2015.pdf, dostęp: 13.06.2022.
- Główny Urząd Statystyczny, *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON, 2016 r.*, Warszawa 2017, https://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5504/1/19/1/zmiany_strukturalne_grup_podmiotow_gn_w_rejestrze_regon_2016.pdf, dostęp: 13.06.2022.
- Główny Urząd Statystyczny, *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON, 2017 r.*, Warszawa 2018, https://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5504/1/21/1/zmiany_strukturalne_grup_podmiotow_gn_w_rejestrze_regon_2017.pdf, dostęp: 13.06.2022.
- Główny Urząd Statystyczny, *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON, 2018 r.*, Warszawa 2019, https://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5504/1/23/1/zmiany_strukturalne_grup_podmiotow_gospodarki_narodowej_2018_.pdf, dostęp: 13.06.2022.
- Główny Urząd Statystyczny, *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON, 2019 r.*, Warszawa 2020, https://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5504/1/24/1/zmiany_strukturalne_grup_podmiotow_gospodarki_narodowej_2019.pdf, dostęp: 13.06.2022.

- Główny Urząd Statystyczny, *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON, 2020 r.*, Warszawa 2021, https://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5504/1/25/1/zmiany_strukturalne_grup_podmiotow_gospodarki_narodowej_2020.pdf, dostęp: 13.06.2022.
- Komisja Europejska, *Europejski semestr – zestawienie informacji tematycznych. Ograniczanie agresywnego planowania podatkowego*, 20.11.2017, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_curbing-aggressive-tax-planning_pl.pdf, dostęp: 10.01.2022.
- Komisja Nadzoru Finansowego, *Analiza informacji statystycznych przekazanych przez podmioty nadzorowane przez KNF na potrzeby Krajowej Oceny Ryzyka (ang. «National Risk Assessment» – NRA)*, wrzesień 2018 r., <https://www.gov.pl/documents/1079560/1080340/ANEKS+NR+4+Analiza+informacji+statystycznych+przekazanych+przez+podmioty+nadzorowane+przez+KNF+na+potrzeby+Krajowej+Oceny+Ryzyka.pdf/c2cbf8e3-2166-b5f7-f500-a0d160ce9b41>, dostęp: 10.01.2022.
- Ministerstwo Finansów, *Krajowa Ocena Ryzyka Prania Pieniądzy oraz Finansowania Terroryzmu*, Warszawa 2019 r., <https://www.gov.pl/attachment/717264b0-2867-4e41-98da-2e64cf158ac8>, dostęp: 10.01.2022.
- Ministerstwo Finansów, *Objaśnienia podatkowe w zakresie cen transferowych z 21 grudnia 2021 r. Nr 5: Obowiązek sporządzenia lokalnej dokumentacji cen transferowych dla tzw. pośrednich transakcji rajowych, o którym mowa w art. 11o ust. 1a i 1b ustawy o CIT oraz art. 23za ust. 1a i 1b ustawy o PIT*, <https://www.podatki.gov.pl/media/7467/21-12-21-objasnienia-art-11o-ust-1a-i-1b-na-ponowne-konsultacje-zewnetrzne.pdf>, dostęp: 14.06.2022.
- Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, *Syntetyczna informacja o eksporcie i imporcie Polski. Styczeń-grudzień 2018 rok w mln EUR (dane wstępne)*, Warszawa, luty 2019 r., https://www.gov.pl/documents/910151/911704/HZ_Syntetyczna_Informacja_styczen_grudzien_2018.pdf, dostęp: 10.01.2022.
- OECD, *Base Erosion and Profit Shifting (BEPS). Public Discussion Draft. BEPS Action 11: Improving The Analysis of BEPS, 16 April 2015 – 8 May 2015*, <https://www.oecd.org/ctp/tax-policy/discussion-draft-action-11-data-analysis.pdf>, dostęp: 10.01.2022.

Przypisy:

- OECD, 1998, Harmful tax competition. An emerging global issue https://read.oecd-ilibrary.org/taxation/harmful-tax-competition_9789264162945-en#page1, s. 13, dostęp: 16.06.2022..
- D. Dharmapala, J.R. Hines Jr., *Which countries become a tax haven?*, „Journal of Public Economics” 2009, vol. 93, issues 9-10, s. 1058 i cytowana tam literatura; T.R. Tørsløv, L.S. Wier, G. Zucman, *The missing profit of nations*, „Working Paper 24701” (NBER Working Paper Series), June 2018, s. 27.
- M. Jamroży, A. Łożykowski, *Bilans zysków i kosztów działań uszczelniających polski system podatkowy w latach 2015-2019*, „Studia BAS” 2020, nr 4 (64), s. 96 i cytowana tam literatura.
- OECD, Measuring and Monitoring BEPS, Action 11 - 2015 Final Report, <https://www.oecd.org/ctp/tax-policy/discussion-draft-action-11-data-analysis.pdf>, s. 70.
- P. Wiśniewski, *Charakterystyka centrów finansowych offshore – tzw. rajów podatkowych*, „Studia BAS” 2012, nr 3 (31), s. 183-204.
- T. Lipowski, *Raje podatkowe. Charakterystyka i sposoby wykorzystywania*, Gdańsk 2002, s. 15.
- P. Folfas, *Przenoszenie działalności gospodarczej do rajów podatkowych jako strategia zarządzania finansami korporacji transnarodowych: motywy, formy, korzyści i zagrożenia*, „Bank i Kredyt” 2008, nr 12, s. 15-30.
- A. Zoromé, *Concept of Offshore Financial Centers: In Search of an Operational Definition*, „IMF Working Paper” 2007, issue 087, s. 5.
- A. Brodzka, *Europejska czarna lista jako element wspólnej polityki UE w stosunku do rajów podatkowych*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach” 2016, nr 294, s. 6.
- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 28 marca 2019 r. w sprawie określenia krajów i terytoriów stosujących szkodliwą konkurencję podatkową w zakresie podatku dochodowego od osób prawnych, Dz.U. poz. 600.

- ¹¹ T. Lipowski, dz. cyt., s. 138; F.J. Contractor, *Tax Avoidance by Multinational Companies: Methods, Policies, and Ethics*, „Rutgers Business Review” 2016, vol. 1, no. 1, s. 27-43.
- ¹² C. Fuest i in., *Profit Shifting and „Aggressive” Tax Planning by Multinational Firms: Issues and Options for Reform*, „Discussion Paper” 2013, no. 13-078, ZEW – Centre for European Economic Research, s. 13-15.
- ¹³ N. McCarthy, *Tax Avoidance Costs The U.S. Nearly \$200 Billion Every Year*, Forbes.com, Mar 23 2017, <https://www.forbes.com/sites/niallmccarthy/2017/03/23/tax-avoidance-costs-the-u-s-nearly-200-billion-every-year-infographic/#1d292e482f0d>, dostęp: 10.01.2022.
- ¹⁴ M. Bou Mansour, *\$427bn lost to tax havens every year: landmark study reveals countries' losses and worst offenders*, Tax Justice Network, 20 November 2020, <https://taxjustice.net/2020/11/20/427bn-lost-to-tax-havens-every-year-landmark-study-reveals-countries-losses-and-worst-offenders/>, dostęp: 13.06.2022.
- ¹⁵ Dover R. i in., *Bringing transparency, coordination and convergence to corporate tax policies in the European Union. Part I – Assessment of the magnitude of aggressive corporate tax planning*, September 2015, European Parliamentary Research Services, doi:10.2861/386200, s. 4, dostęp: 13.06.2022; Komisja Europejska, *Europejski semestr – zestawienie informacji tematycznych. Ograniczanie agresywnego planowania podatkowego*, 20.11.2017, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_curbng-aggressive-tax-planning_pl.pdf, s. 2, dostęp: 10.01.2022.
- ¹⁶ J. Sawulski, K. Bąkowska, M. Gniazdowski, *Luka CIT w Polsce w latach 2014-2018*, Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa, lipiec 2020, s. 16.
- ¹⁷ G. Zucman, *Taxing across Borders: Tracking Personal Wealth and Corporate Profits*, „Journal of Economic Perspectives” 2014, vol. 28, issue 4, s. 140.
- ¹⁸ OECD, *Measuring and Monitoring BEPS, Action 11 - 2015 Final Report*, <https://www.oecd.org/ctp/tax-policy/discussion-draft-action-11-data-analysis.pdf>, s. 27, dostęp: 16.06.22.
- ¹⁹ J.H. Heckemeyer, M. Overesch, *Multinationals' profit response to tax differentials: Effect size and shifting channels*, „Discussion Paper” 2013, no. 13-045, ZEW – Centre for European Economic Research, s. 965.
- ²⁰ D. Dharmapala, *What Do We Know about Base Erosion and Profit Shifting? A Review of the Empirical Literature*, „Fiscal Studies” 2014, vol. 35, issue 4, s. 421.
- ²¹ OECD/G20 Inclusive Framework on BEPS: Progress Report July 2020-September 2021, <https://www.oecd.org/tax/beps/oecd-g20-inclusive-framework-on-beps-progress-report-july-2020-september-2021.pdf>, s. 16, dostęp: 16.06.2022
- ²² OECD <https://www.oecd.org/tax/beps/beps-actions/> dostęp: 16.06.2022
- ²³ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa, tekst jednolity Dz.U. z 2021 r. poz. 1540 ze zm., dalej: Ordynacja podatkowa.
- ²⁴ Konwencja wielostronna implementująca środki traktatowego prawa podatkowego mające na celu zapobieganie erozji podstawy opodatkowania i przenoszeniu zysku, sporządzona w Paryżu dnia 24 listopada 2016 r., podpisana w Paryżu dnia 7 czerwca 2017 r., Dz.U. z 2018 r. poz. 1369, dalej: Konwencja wielostronna. Ten akt prawny jest często nazywany Konwencją MLI.
- ²⁵ OECD, *Statement on a Two-Pillar Solution to Address the Tax Challenges Arising From the Digitalisation of the Economy*, 8 October 2021, <https://www.oecd.org/tax/beps/statement-on-a-two-pillar-solution-to-address-the-tax-challenges-arising-from-the-digitalisation-of-the-economy-october-2021.htm>, dostęp: 10.01.2022.
- ²⁶ Dyrektywa Rady (UE) 2016/1164 z dnia 12 lipca 2016 r. ustanawiająca przepisy mające na celu przeciwdziałanie praktykom unikania opodatkowania, które mają bezpośredni wpływ na funkcjonowanie rynku wewnętrznego, Dz. Urz. UE L 193 z 19.07.2016, s. 1, ze zm., dalej: dyrektywa 2016/1164. Ten akt prawny jest często nazywany dyrektywą ATAD albo w skrócie: ATAD 1.
- ²⁷ Dyrektywa Rady (UE) 2017/952 z dnia 29 maja 2017 r. zmieniająca dyrektywę (UE) 2016/1164 w zakresie rozbieżności w kwalifikacji struktur hybrydowych dotyczących państw trzecich, Dz. Urz. UE L 144 z 7.06.2017, s. 1, dalej: dyrektywa 2017/952. Ten akt prawny jest często nazywany dyrektywą ATAD 2 albo w skrócie: ATAD 2.
- ²⁸ OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project Measuring and Monitoring BEPS, ACTION 11: 2015 Final Report, s. 46.
- ²⁹ M. Jamroży, A. Łożykowski, dz. cyt., s. 96; A. Klonowska, *Luka podatkowa. Skutki dla finansów publicznych*, Warszawa 2017, s. 13.
- ³⁰ J. Sawulski, K. Bąkowska, M. Gniazdowski, dz. cyt., s. 10.
- ³¹ M. Jamroży, J. Sarnowski, *Raportowanie cen transferowych (TPR)*, „Doradztwo Podatkowe – Biuletyn Instytutu Studiów Podatkowych” 2021, nr 7, DOI: 10.5604/01.3001.0015.0497
- ³² Komisja Nadzoru Finansowego, *Analiza informacji statystycznych przekazanych przez podmioty nadzorowane przez KNF na potrzeby Krajowej Oceny Ryzyka (ang. «National Risk Assessment» – NRA)*, wrzesień 2018 r., <https://www.gov.pl/documents/1079560/1080340/ANEKS+NR+4+Analiza+informacji+statystycznych+przekazanych+przez+podmioty+nadzorowane+przez+KNF+na+potrzeby+Krajowej+Oceny+Ryzyka.pdf/c2cbf8e3-2166-b5f7-f500-a0d160ce9b41>, s. 18, dostęp: 10.01.2022.
- ³³ Ministerstwo Finansów, *Krajowa Ocena Ryzyka Prania Pieniądzy oraz Finansowania Terroryzmu*, Warszawa 2019 r., <https://www.gov.pl/attachment/717264b0-2867-4e41-98da-2e64cf158ac8>, s. 241, dostęp: 10.01.2022.
- ³⁴ Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, *Syntetyczna informacja o eksporcie i imporcie Polski. Styczeń-grudzień 2018 rok w mln EUR (dane wstępne)*, Warszawa, luty 2019 r., https://www.gov.pl/documents/910151/911704/HZ_Syntetyczna_Informacja_styczen_grudzien_2018.pdf, s. 19, 24, dostęp: 10.01.2022.
- ³⁵ M. Jamroży, J. Sarnowski, dz. cyt., s. 7.
- ³⁶ M. Jamroży, *Dokumentacja podatkowa cen transferowych*, Gdańsk 2017, s. 43.
- ³⁷ Zob. w szczególności art. 11i, art. 11o, art. 11q ust. 1a ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (tekst jednolity Dz.U. z 2021 r. poz. 1800 ze zm., dalej: ustawa z dnia 15 lutego 1992 r.) oraz odpowiednio art. 23u, art. 23za i art. 23zc ust. 1a ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tekst jednolity Dz.U. z 2021 r. poz. 1128 ze zm., dalej: ustawa z dnia 26 lipca 1991 r.).
- ³⁸ Ministerstwo Finansów, *Projekt objaśnień podatkowych w zakresie cen transferowych z 21 grudnia 2021 r. Nr 5: Obowiązek sporządzenia lokalnej dokumentacji cen transferowych dla tzw. pośrednich transakcji rajowych, o którym mowa w art. 11o ust. 1a i 1b ustawy o CIT oraz art. 23za ust. 1a i 1b ustawy o PIT*, <https://www.podatki.gov.pl/media/7467/21-12-21-objasnienia-art-11o-ust-1a-i-1b-na-pownne-konsultacje-zewnetrzne.pdf>, dostęp: 14.06.2022.
- ³⁹ Art. 5a pkt 33d ustawy z dnia 26 lipca 1991 r.
- ⁴⁰ Wyrok w sprawach połączonych C-115/16, C-118/16, C-119/16 i C-299/16 N Luxembourg 1 i in., ECLI:EU:C:2019:134, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/pl/TXT/?uri=CELEX:62016CJ0115>, dostęp: 14.06.2022.
- ⁴¹ Dyrektywa Rady 2003/49/WE z dnia 3 czerwca 2003 r. w sprawie wspólnego systemu opodatkowania stosowanego do odsetek oraz należności licencyjnych między powiązаныmi spółkami różnych Państw Członkowskich, Dz. Urz. UE L 157 z 26.06.2003, s. 49, Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 9, t. 1, s. 380.
- ⁴² Ministerstwo Finansów, *Objaśnienia podatkowe w zakresie cen transferowych...*, dok. cyt., nb. 11.
- ⁴³ OECD, *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project. Transfer Pricing Documentation and Country-by-Country Reporting. Action 13: 2015 Final Report*, https://read.oecd-ilibrary.org/taxation/transfer-pricing-documentation-and-country-by-country-reporting-action-13-2015-final-report_9789264241480-en#page1, s. 14, dostęp: 14.06.2022.
- ⁴⁴ M. Jamroży, J. Sarnowski, dz. cyt., s. 7.
- ⁴⁵ Ministerstwo Finansów, *Objaśnienia podatkowe w zakresie cen transferowych...*, dok. cyt.
- ⁴⁶ Tak np. w wyroku TSUE z dnia 25 października 2018 r. w sprawie C-528/17 Milan Božičević Ježovnik v. Republika Slovenija, ECLI:EU:C:2018:868, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/pl/TXT/?uri=CELEX:62017CJ0528>, pkt 46, dostęp: 14.06.2022.
- ⁴⁷ Ministerstwo Finansów, *Objaśnienia podatkowe w zakresie cen transferowych...*, dok. cyt.
- ⁴⁸ Tak w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 kwietnia 2002 r., SK 23/01, <https://ipo.trybunal.gov.pl/ipo/Sprawa?cid=1&dokument=1385&sprawa=3260>, dostęp: 14.06.2022.